

AUTOR

mgr Anna Kamińska

aannaa4@op.pl

Wydział Humanistyczny,

Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa,

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

OCENA ZMIAN W ŁADZIE MIĘDZYNARODOWYM Z PERSPEKTYWY GRUZJI

*Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, ład międzynarodowy,
integracja europejska i euroatlantycka*

Wprowadzenie

Politolog i dyplomata profesor Jerzy Kukułka podkreślał, że w rzeczywistych stosunkach międzynarodowych ład stanowi tendencję stałą, co może oznaczać zbieżność lub zgodność stanowisk pewnej liczby państw w zakresie ich systemu wartości i celów¹. Z uwagi na długotrwałą genezę, strukturę i funkcje, za główny pomiot stosunków międzynarodowych uznawane są państwa². Krajem, który wykazuje takie dążenia, jest Gruzja leżąca na styku dwóch światów. Rosja, która stanowi trzon jednego z nich, rości sobie prawo do części terytorium Gruzji i stara się pozostawić ją w kręgu swoich wpływów. Druga sfera, do której Gruzja aspiruje, to świat Zachodu, który mimo swego otwarcia nie decyduje się ostatecznie włączyć Gruzji w swe formalne struktury. Praca niniejsza ma na celu wskazanie stanowiska Gruzji w kwestii postrzegania przez nią zmian w ładzie międzynarodowym.

Gruzja jest krajem podzielonym w dwojaki sposób. Po pierwsze, jego historia dawna i nowa warunkowana jest sytuacją wewnętrzną związaną z konfliktem gruzińsko-abchaskim i przez długie lata zamrożonym konfliktem z separatystyczną Osetią Południową³. Po drugie, cięń na rozwój trudnej sytuacji w relacjach Gruzji z obu regionami rzuca często pozornie niezaangażowana Rosja, której obawy i sprzeciw budzi polityczne i gospodarcze wsparcie Gruzji przez Zachód. Z punktu widzenia Gruzji i jej zapa-

---

¹ J. Kukułka, *Wstęp do nauki o stosunkach międzynarodowych*, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa, 2003, s. 9.

² E. Cziomer, L. W. Zyblikiewicz, *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2007, s. 40.

³ R. Łoś, J. Regina-Zacharski, *Współczesne konflikty zbrojne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2010, s. 348-374.

trywania się na ład i porządek międzynarodowy oraz oceny zmian zachodzących w tym ładzie kluczowymi problemami są dla niej kwestie członkostwa w NATO i Unii Europejskiej⁴, które byłoby urzeczywistnieniem jej zachodnich aspiracji. U podłoża większości procesów, jakim poddawana jest obecnie Gruzja, leży dekompozycja ładu zimnowojennego i rozpad bloku wschodniego, które doprowadziły do przewartościowania tożsamości uczestników stosunków międzynarodowych i konieczności zdefiniowania ich nowych podmiotów⁵.

Droga Gruzji do struktur, które regulują i tworzą ład międzynarodowy na zachodniej półkuli, może być uznana za nieco wyboistą i pełną meandrów, a spojrzenie i aspiracje samej Gruzji nie są jednoznaczne, gdyż stanowią wypadkową sytuacji geopolitycznej i ewolucji gruzińskiej polityki wewnętrznej. Mimo że międzynarodowy układ sił tworzą wszyscy uczestnicy stosunków międzynarodowych, określany jest on jednak przez największe państwa oraz ich formalnych i nieformalnych sojuszników. Jest on najważniejszą cechą każdego systemu międzynarodowego⁶. W tym kontekście Gruzja, spoglądając na porządek międzynarodowy, chciałaby widzieć siebie jako formalnego sojusznika państw największych i jego struktur.

Na cztery miesiące przed wybuchem wojny sześciodniowej w Gruzji państwo to podczas szczytu NATO w Bukareszcie w 2008 r.⁷ wsparte przez administrację prezydenta Busha będącego zwolennikiem polityki „otwartych drzwi” otrzymało ogólnikową deklarację o wstąpieniu do sojuszu bez podania żadnych wiążących terminów w sprawie włączenia Gruzji w Plan Działań na Rzecz Członkostwa (MAP, Membership Action Plan). Zdaniem niektórych ekspertów pośrednim następstwem braku tej decyzji był wybuch wojny między Gruzją a Rosją.

Przełomowe wydarzenia z sierpnia 2008 r., zgodnie z rosyjskimi zamierzeniami, przyczyniły się do spadku wiarygodności Gruzinów w oczach zachodnich partnerów. Rozszerzenie Sojuszu o kraj z wrogimi relacjami z Moskwą i nierozwiązanymi konfliktami terytorialnymi w Abchazji i Osetii Południowej nie było zdaniem Sojuszu możliwe. Wojna sześciodniowa

---

⁴ Oficjalna strona Parlamentu Gruzji, www.parliament.ge/en/media/axali-ambebi/saqartvelos-prezidenti-giorgi-margvelashvili-parlamentis-winashe-yovelwliuri-moxsenebit-wardga-1.page [dostęp: 24.04.2017].

⁵ S. Bieleń, *Tożsamość i interesy narodowe w procesach identyfikacji międzynarodowej państw*, [w:] R. Kuźniar (red.), *Porządek międzynarodowy u progu XXI wieku*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 2005, s. 518.

⁶ R. Białoskórski, R. Kobryński, M. Sułek, *Potęga państw 2017. Międzynarodowy układ sił w procesie zmian. Raport potęgometryczny*, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa, 2017, s. 171.

⁷ Artykuł na oficjalnej stronie internetowej NATO pt. *NATO's relations with Georgia*, www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm [dostęp: 22.04.2017].

oddaliła zatem perspektywę członkostwa Gruzji w NATO⁸. Paradoksalnie jednak, wbrew sceptycyzmowi Zachodu, Gruzini zintensyfikowali starania o przyjęcie do struktur Paktu Północnoatlantyckiego, czego wyrazem była Koncepcja Bezpieczeństwa Narodowego Gruzji z grudnia 2011 r., a jednym z jej efektów stały się modernizacja armii i zwiększony udział w operacjach zagranicznych Sojuszu będący dowodem determinacji, z jaką Gruzini w tamtym okresie podchodzili do kwestii członkostwa w NATO. Znamienne jest to, że podczas kolejnych pięciu szczytów NATO deklaracja i obietnica włączenia Gruzji w struktury natowskie była wciąż jedynie potwierdzana⁹. Impet, z jakim początkowo działano, potwierdzony został przez stworzenie jeszcze w 2008 r. Komisji Gruzja-NATO, będącej kolejnym krokiem ku członkostwu w sojuszu i mającym, zdaniem władz gruzińskich, być gwarancją bezpieczeństwa na Kaukazie¹⁰ oraz instrumentem konsultacji w zakresie reform jej sektora obronnego. W tym samym roku powołano kolejny instrument współpracy, jakim był Roczny Program Narodowy, który zastąpił Indywidualny Plan Działania na Rzecz Członkostwa z 2004 r.¹¹. Wreszcie jesienią 2010 r., w czasie gdy w Afganistanie przebywało 800 gruzińskich żołnierzy w ramach misji ISAF, ówczesny sekretarz generalny NATO Anders Fogh Rasmussen otworzył w Tbilisi Biuro Łącznikowe NATO w regionie Kaukazu Południowego jako wyraz politycznego poparcia Gruzji w kwestii jej terytorialnej integralności i jej aspiracji związanych ze wstąpieniem do NATO¹².

W deklaracji szczytu walijskiego ogłoszono decyzję o uruchomieniu Inicjatywy Budowy Zdolności Obronnych, która swym programem objęła także Gruzję. Inicjatywa ta jest skonstruowana na podstawie rozległych doświadczeń NATO w dziedzinie pomocy, doradztwa i wsparcia państw na rzecz budowania ich zdolności obronnych i powiązanych z nimi zdolności w dziedzinie bezpieczeństwa¹³. Jeden z zapisów deklaracji Szczytu NATO w Warszawie stwierdza, że zaangażowanie NATO we współpracę

---

⁸ M. Kubiak, *Członkostwo Gruzji w NATO – stracona szansa?*, www.kaukaz.net/cgi-bin/blosxom.cgi/polish/nato-gruzja-szansa [dostęp: 22.04.2017].

⁹ M. Kubiak, *Członkostwo Gruzji...*

¹⁰ *Powstanie komisja NATO-Gruzja*, www.wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,5700401,Powstanie_komisja_NATO__Gruzja.html [dostęp 10.04.2017].

¹¹ Oficjalna strona internetowa Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, artykuł dotyczący współpracy NATO z państwami trzecimi z 2012 r., www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/polityka_bezpieczenstwa/nato/wspolpraca_nato_z_panstwami_trzecimi/?printMode=true [dostęp: 23.04.2017].

¹² *Gruzja: wizyta sekretarza generalnego NATO w Tbilisi*, www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2010-10-06/gruzja-wizyta-sekretarza-generalnego-nato-w-tbilisi [dostęp: 22.04.2017].

¹³ Deklaracja szczytu walijskiego złożona przez Sześć Państw i Rządów uczestniczących w posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w Walii 5 września 2014 r. opublikowana na stronie internetowej Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

z różnymi państwami ma charakter indywidualny i odzwierciedla obustronne potrzeby, okoliczności i ambicje¹⁴.

Gruzja, czekając na Godot¹⁵, mimo że chwalona za wysiłki służące wzmocnieniu jej systemu demokratycznego oraz modernizację sił zbrojnych i instytucji obronnych, a także zachęcana przez lata do dalszych wysiłków, musi zadowolić się tymi pochwałami, zdając sobie sprawę, że moment przyjęcia do sojuszu nie zależy od jej gotowości, ale uwarunkowany jest polityczną koniunkturą na świecie, która jej nie sprzyja¹⁶.

Analiza kolejnych wydarzeń i deklaracji następnych szczytów NATO wskazuje, że pomimo wielu zapewnień przyszłość ewentualnego włączenia Gruzji w struktury paktu północnoatlantyckiego pozostaje w sferze myślenia życzeniowego. Można uznać, że członkostwo Gruzji w NATO stwarza dla tego państwa kolejny dylemat bezpieczeństwa, ponieważ im bliżej do osiągnięcia celu i stania się pełnoprawnym członkiem sojuszu, tym dalsza jest perspektywa zjednoczenia całego terytorium, gdyż wysiłki Tbilisi w tym względzie wzmocniają silniejsze popieranie przez Rosję niepodległościowych aspiracji separatystycznych republik¹⁷.

Głównym czynnikiem, który utrudnia współpracę na linii Gruzja-Zachód jest czynnik rosyjski, gdyż obranie przez Gruzję prozachodniego kursu politycznego Rosja traktuje jako naruszenie swojej strefy wpływów. Chęć zagwarantowania sobie bezpieczeństwa, suwerenności i niepodległości przez Gruzję poprzez wyzwolenie się spod podległości wobec Moskwy i zbliżenie do struktur zachodnich, która leżała u podstaw wojny sześciodniowej z 2008 r.¹⁸, należy postrzegać jako główny czynnik będący reakcją na ocenę Gruzji dotyczącą konsekwencji zmian w układzie międzynarodowym. Decyzja Gruzji o zacieśnieniu stosunków z Zachodem zbiegła się z momentem, gdy Rosja przyjęła kurs odwrotny i zrezygnowała z prozachodnich aspiracji deklarowanych przez Jelcyna w latach 90, a początkowo przyjmowanych również przez Władimira Putina¹⁹. Ponadto obserwując okupację Krymu przez Rosję i jej interwencję na wschodniej Ukrainie oraz lekceważenie prawa międzynarodowego, Gruzja może obawiać się o swo-

---

¹⁴ Deklaracja końcowa szczytu NATO w Warszawie Wydana przez Szefów Państw i Rządów uczestniczących w posiedzeniu Rady Północnoatlantyckiej w Warszawie w dniach 8 i 9 lipca 2016 r., pkt. 101, www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/6170,Deklaracja-koncowa-szczytu-NATO-w-Waliez-2014-r-polskie-tlumaczenie.html [dostęp: 21.04.2017].

¹⁵ Zwrot zastosowany nawiązuje do powieści reprezentującego teatr absurdu Samuela Becketta pt. *Czekając na Godota*.

¹⁶ *Gruzini mają dość Zachodu. Układanie się z Rosją "to już nie herezja"*, www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/gruzja-nie-ufa-juz-zachodowi-i-nato,661534.html [dostęp: 24.04.2017].

¹⁷ K. Mierzejewska, *Trudne związki Gruzji z NATO*, www.kaukaz.net/cgi-bin/blosxom.cgi/polish/nato-gruzja-sceptycznientujacego [dostęp: 21.04.2017].

¹⁸ R. D. Asmus, *Mała wojna, która wstrząsnęła światem. Gruzja, Rosja i przyszłość zachodu*, Fundacja Res Publica im. Henryka Krzeczowskiego, Warszawa, 2010, s. 375.

¹⁹ Tamże, s. 376.

ją suwerenność i integralność terytorialną, co potwierdzają zapisy deklaracji szczytu walijskiego.

Unia Europejska podpisała umowę stowarzyszeniową z Gruzją 27 czerwca 2014 r. Jej celem jest stopniowe integrowanie Gruzji z unijnym wspólnym rynkiem poprzez zniesienie większości ceł i barier handlowych oraz dostosowywanie do standardów unijnych. Najważniejszą i najbardziej obszerną częścią tej umowy są porozumienia o pogłębionej i całościowej strefie wolnego handlu. Umowa stowarzyszeniowa wyznacza też program reform w wielu sektorach²⁰.

Gruzja spełnia szereg kryteriów, których wypełnienie było oczekiwane od państw aspirujących do członkostwa w UE i NATO w trakcie poprzednich fal rozszerzenia obu organizacji. Jednakże Rosja skutecznie hamuje procesy integracji europejskiej i euroatlantyckiej. Unijna misja obserwacyjna EUMM w Gruzji, która monitoruje sytuację na granicach okupowanych regionów Abchazji i Osetii Południowej, jest jednym z niewielu czynników zwiększających stabilność i zniechęcających Rosję do poszerzania obszaru okupowanego oraz prowokacji na pograniczu²¹.

Rezolucja Parlamentu Gruzji zamieszczona na oficjalnej stronie internetowej gruzińskiego parlamentu przedstawia zarys deklarowanych działań związanych ze zmianami w ładu międzynarodowym. Dokument ten wylicza organizacje, w których członkostwo Gruzji postrzegane jest jako kluczowe. W kontekście współpracy multilateralnej poza NATO i Unią Europejską wspomniana jest też tam Organizacja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Rada Europy, Organizacja Współpracy Gospodarczej Państw Morza Czarnego. Dodatkowo rezolucja ta zapewnia o woli wsparcia w misjach wojskowych prowadzonych dla wzmocnienia bezpieczeństwa międzynarodowego i walki z terroryzmem oraz przestępczością zorganizowaną, a także zapobiegania proliferacji broni masowego rażenia. Odnosząc się do stosunków z Rosją, zadeklarowano dążenie do racjonalnej i pryncypialnej polityki wykorzystującej mechanizmy międzynarodowe, która dąży do zminimalizowania zagrożeń polityki zagranicznej, wzmocnienia suwerenności Gruzji, przywrócenia jej terytorialnej integralności i wzmocnienia stabilności regionu²². Tak jak wspomniana tu rezolucja parlamentu gruzińskiego, ogłoszony w grudniu 2015 r. program rządu wymienia dążenia do integracji z NATO i Unią Eu-

---

²⁰ Umowy o stowarzyszeniu UE z Gruzją i Mołdawią weszły w życie, <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/umowy-o-stowarzyszeniu-ue-z-gruzja-i-moldawia-weszly-w-zycie/8lr02g> [dostęp: 23.04.2017].

²¹ Bezpieczeństwo Gruzji po szczycie NATO – Konrad Zasztowt dla Radiowej Jedynki, www.pism.pl/PISM-w-mediach/Wywiady/Bezpieczenstwo-Gruzji-po-szczycie-NATO-Konrad-Zasztowt-dla-Radiowej-Jedynki [dostęp: 20.04.2017].

²² Rezolucja na oficjalnej stronie internetowej parlamentu Gruzji: www.parliament.ge/en/kanonmdebloba/announcements-all/announcements-main/resolution.page [dostęp: 20.04.2017].

ropejską oraz pogłębienie strategicznej współpracy Gruzji ze Stanami Zjednoczonymi, ale też normalizację stosunków z Rosją opartą na poszanowaniu jej integralności terytorialnej i uznaniu niezawisłości okupowanych terytoriów. Poza problemami ze sfery polityki dokument ten wymienia jako kluczowe efektywne prowadzenie dyplomacji ekonomicznej, promowanie i zachęcanie do inwestowania w Gruzji dzięki wprowadzaniu nowych technologii i integracji z światowymi rynkami, zwraca również uwagę na znaczenie bezpieczeństwa energetycznego²³.

Ocena zmian w ładzie międzynarodowym

Dokument pt. *Ocena zagrożeń na lata 2010-2013* zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa Obrony Gruzji jako zagrożenie militarne wskazuje okupację znacznej części Gruzji przez Rosję, która zagraża jej niezawisłości i jest głównym czynnikiem politycznej, ekonomicznej i społecznej niestabilności państwa²⁴. Zasadniczy cel Federacji Rosyjskiej, w opinii Gruzji, to zablokowanie jej euroatlantyckich dążeń i przywrócenie Gruzji do rosyjskiej strefy wpływów. W opinii rządu Gruzji istnienie niezależnego i demokratycznego państwa opartego na zachodnich wartościach stanowi dla rządzącej rosyjskiej elity zagrożenie²⁵. Jako kolejne zagrożenie dla bezpieczeństwa Gruzji dokument ten uznaje manipulacje strony rosyjskiej w zakresie kwestii demograficznych i tworzenie warunków do osiedlania się obywateli rosyjskich na gruzińskich terenach okupowanych przez Federację Rosyjską. Problem, jakim są wyzwania uwarunkowane okupacją gruzińskiego terytorium i związane z tym ryzyko zaognienia się konfliktu, wymieniono w Narodowej Strategii Wojskowej wydanej w 2014 r. i opublikowanej na stronie gruzińskiego Ministerstwa Obrony²⁶. Odnosząc się zaś do zjawiska globalizacji, stwierdzono płynące z niej zarówno szanse, jak i zagrożenia, do których po zakończeniu zimnej wojny zaliczają się również zagrożenia ze strony aktorów niepaństwowych. Terroryzm międzynarodowy i transnarodowa przestępczość są obok kwestii cyberbezpieczeństwa czynnikami będącymi poważnym wyzwaniem dla rządu w Tbilisi. Oprócz tego jako zagrożenie uznano kryzys finansowo-ekonomiczny zglobalizowanego świata²⁷.

---

²³ Program rządu Gruzji z 27 grudnia 2015 r. zamieszczony na oficjalnej stronie rządu gruzińskiego: http://gov.ge/files/41_53457_826340_Strong.pdf [dostęp: 20.04.2017].

²⁴ Dokument zamieszczony na oficjalnej stronie internetowej gruzińskiego Ministerstwa Obrony pt. *Threat assessment for 2011-2013*, www.mod.gov.ge/assets/up-modul/uploads/pdf/TAD-ENG.pdf, s. 1, [dostęp: 20.04.2017].

²⁵ Tamże, s. 2.

²⁶ *National Military Strategy*, Ministry of Defence of Georgia, www.mod.gov.ge/assets/up-modul/uploads/pdf/NMS-ENG.pdf, s. 3, [dostęp: 21.04.2017].

²⁷ Tamże, s. 3.

Na zmianę środowiska bezpieczeństwa Gruzji zwraca również uwagę Biała Księga Bezpieczeństwa z 2014 r., która przywołuje agresję Federacji Rosyjskiej z 2008 r. jako podważającą bezpieczeństwo państwa i regionu, a ponadto wskazuje na brak stabilności północnego Kaukazu, nierozwiązany konflikt pomiędzy Armenią i Azerbejdżanem i rozwój sytuacji na Ukrainie²⁸. Biała Księga, tak jak inne dokumenty wymienione w niniejszej pracy, za kluczowe uznaje wstąpienie Gruzji do NATO, co stanowi priorytet w zakresie polityki zagranicznej państwa i jej wizji na kwestie bezpieczeństwa²⁹.

Konsekwencje zmian ładu międzynarodowego dla Gruzji

Proces integracji europejskiej Gruzji na poziomie politycznym, ekonomicznym i społecznym postrzegany jest jako inwestycja w bezpieczeństwo i dobrobyt państwa. Umowa stowarzyszeniowa z Unią Europejską z 2014 r. zapewnia realną podstawę transformacji europejskiej Gruzji, jest wzmocnieniem bezpieczeństwa i podstawą dobrobytu. Jej efektem są reformy przyczyniające się do ochrony praw człowieka, wspierania demokracji, skuteczności rządów, wzmocnienia bezpieczeństwa i współpracy regionalnej oraz stworzenia stabilnego środowiska makroekonomicznego oraz klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości³⁰. Z drugiej strony, Gruzja zdaje sobie sprawę z tego, że celem kampanii rosyjskiej przeciw przyjęciu przez Gruzję kierunku wytyczonego prozachodnimi wartościami jest stworzenie obrazu Gruzji jako państwa niestabilnego i niedemokratycznego, którego naród cechuje agresja. Ponadto poziom przestępczości na okupowanych przez Federację Rosyjską terenach tworzy środowisko sprzyjające rozwojowi przestępczości międzynarodowej, której elementem jest przemyt komponentów do broni masowego rażenia³¹. Dodatkowo do konsekwencji zagrożenia kryzysem finansowym na świecie zaliczono ryzyko zmniejszenia wielkości zagranicznych inwestycji w Gruzji³².

Odnosząc się do bieżących wydarzeń społeczno-politycznych, Gruzja z nadzieją postrzega rozszerzenie Sojuszu Północnoatlantyckiego o Czarnogórę, która 5 czerwca 2017 r. stała się pełnoprawnym członkiem NATO. Zdaniem prezydenta Gruzji odpowiedzią na wyzwania i zagrożenia

---

²⁸ *The White Paper*, Ministry of Defence of Georgia, 2014, <https://mod.gov.ge/p/whitebook>, s. 2 [dostęp: 21.04.2017].

²⁹ Tamże, s. 46.

³⁰ Program rządu Gruzji z 27 grudnia 2015 r. zamieszczony na oficjalnej stronie rządu gruzińskiego, *Government Programme*, http://gov.ge/files/41_53457_826340_Strong.pdf, s. 5 [dostęp: 21.04.2017].

³¹ *Threat Assessment...*, s. 4.

³² Tamże, s. 4.

dla wspólnych wartości powinna być otwartość i integracja³³. Jak bardzo i na ile otwarta jest Gruzja na wyzwania i zadania stawiane przez NATO ilustruje fakt, że gruziński kontyngent w ramach misji Resolute Support Mission w Afganistanie liczebnością ustępuje jedynie amerykańskiemu i wynosił w grudniu 2015 r. 870 żołnierzy, a na potrzeby armii przeznaczane jest 2,3 % PKB. Jako efekt postanowień Szczytu NATO w Walii wprowadzono Pakiet Gruzja-NATO, który w zapisach Białej Księgi implikuje rozwinięcie zdolności obronnych i podniesienie inter-operacyjności. W ramach Pakietu armia gruzińska już na wczesnym etapie ma uczestniczyć w planowaniu, ćwiczeniach i operacjach natowskich. Zgodnie z zapisami Białej Księgi skuteczne wprowadzanie Pakietu jest jednym z głównych priorytetów Ministerstwa Obrony Gruzji³⁴.

Podczas wiosennej sesji Zgromadzenia Parlamentarnego NATO w maju 2017 r. w Tbilisi zastępca Sekretarza Generalnego NATO pani Rose Gottemoeller wyraziła uznanie dla wkładu Gruzji w działania NATO, w tym zaangażowanie w misję w Afganistanie, zauważając, że NATO wciąż wspiera Gruzję w budowaniu jej zdolności obronnych i przygotowaniu jej do członkostwa w NATO³⁵.

Kolejne konsekwencje zmian w układzie międzynarodowym opisano w dokumentach rządu Gruzji m.in. Koncepcji Bezpieczeństwa Narodowego z 2011 r., która jako główne zagrożenia dla bezpieczeństwa Gruzji uznała okupację jej terytoriów, ryzyko nowej rosyjskiej inwazji oraz akty terrorystyczne inspirowane przez Rosjan z terenów okupowanych. Gruzini w nowym dokumencie oskarżali Rosjan o wykorzystywanie okupowanych obszarów do szkolenia terrorystów. Według nich głównym celem Rosji było udaremnienie euroatlantyckich planów Gruzji i przywrócenie jej do swojej strefy wpływów. Nieobecność misji międzynarodowych na terenie separatystycznych republik umożliwiała dalsze gromadzenie się tam sił rosyjskich, co tworzyło, zdaniem Gruzinów, potencjalne ryzyko wystąpienia kolejnych aktów agresji³⁶. Wśród innych wyzwań dla bezpieczeństwa narodowego dokument wymienia m.in. konflikt o Górski Karabach, terrorizm, cyberprzestrzeń, energetykę, ochronę środowiska, transgraniczną przestępczość zorganizowaną, trendy demograficzne, integrację mniejszości etnicznych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego³⁷.

---

³³ *Prezydent Gruzji: NATO – nowy rozdział*, <http://www.rp.pl/Publicystyka/170529473-Prezydent-Gruzji-NATO---nowy-rozdzial.html#ap-1> [dostęp: 21.04.2017].

³⁴ *The White Paper...*, s. 46.

³⁵ *Deputy Secretary General addresses NATO Parliamentary Assembly in Tbilisi*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_144503.htm?selectedLocale=en [dostęp: 30.05.2017].

³⁶ G. Kędzia, *Gruzja ma nową koncepcję bezpieczeństwa narodowego*, www.psz.pl/16-2-wschod/gruzja-ma-nowa-koncepcje-bezpieczenstwa-narodowego [dostęp: 21.04.2017].

³⁷ Z. Lachowski (red.), *Nowa koncepcja bezpieczeństwa narodowego Gruzji*, Tygodnik BBN. Przegląd informacji o bezpieczeństwie narodowym wraz z komentarzem, 2011, nr 66, s. 3.

Bieżąca sytuacja na świecie, w tym konflikt w Syrii oraz ekspansja Państwa Islamskiego, sprawia, że politycy europejscy skupiają swoją uwagę na tych palących problemach, w związku z czym państwa takie jak Gruzja muszą toczyć bój o swoją tożsamość samotnie. Początkowo panowało przekonanie, że Zachód nie chce inkorporować Gruzji, by nie sprzeciwiać się Rosji i nie planuje włączać w swe struktury państwa, które ma nierozstrzygnięte problemy terytorialne. Dziś można postawić kolejną tezę, że nawet sama Rosja nie jest zainteresowana kwestią Gruzji w sytuacji, gdy sytuacja wewnętrzna i międzynarodowa Rosji jest trudna i skomplikowana³⁸.

Nieodzowne wydaje się też nawiązanie do zmian w środowisku bezpieczeństwa wokół Gruzji, jakie wywołała aneksja Krymu przez Federację Rosyjską oraz atak na wschodnią Ukrainę, która uwypukla wizję Rosji jako państwa dążącego do potwierdzenia swej hegemonii w krajach postsowieckich³⁹. Stan ten w opinii części ekspertów przesuwą Gruzję na dalsze miejsce na liście priorytetów społeczności międzynarodowej⁴⁰.

Planowane działania wynikające ze zmian porządku międzynarodowego

Program rządu Gruzji z grudnia 2015 r. zakłada, że integracja europejska i euroatlantycka zdecydowanie popierana przez społeczeństwo gruzińskie pozostanie niezmiennym celem strategicznym państwa⁴¹. Wyrazem tego są dążenia do wstąpienia Gruzji do Unii Europejskiej i NATO. Do wymiernych działań będących efektem tych dążeń należy zaliczyć wdrażanie reform pozwalających spełnić kryteria i standardy zarysowane przez organizacje euroatlantyckie, do których aspiruje Gruzja.

Odnosząc się do kwestii wewnętrznej polityki rządu, dokument określa, że poczynione zostaną wysiłki, by zmobilizować społeczność międzynarodową do reakcji wobec działań Rosji w związku sytuacją w Osetii Południowej i Abchazji⁴². Jako główne założenia polityki zagranicznej rządu dokument ten wielokrotnie wymienia integrację europejską i euroatlantycką, pogłębienie strategicznej współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, wzmocnienie współpracy z państwami regionu, kontynuację polityki deeskalacji

---

³⁸ *Ukraina i Gruzja na uboczu europejskiej polityki – Konrad Zasztowt dla PR24*, www.pism.pl/PISM-w-mediach/Wywiady/Ukraina-i-Gruzja-na-uboczu-europejskiej-polityki-Konrad-Zasztowt-dla-PR24 [dostęp: 21.04.2017].

³⁹ A. C. Kuchins, J. Mankoff, O. Backes, *Georgia in a Reconnecting Eurasia. Foreign Economic and Security Interests*, Center for Strategic and International Studies, 2016, s. 32, www.csis.org/analysis/georgia-reconnecting-eurasia [dostęp: 03.05.2017].

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże, s. 4-5.

⁴² Tamże, s. 33.

w odniesieniu do Federacji Rosyjskiej, jak też chęć normalizacji stosunków opartych na poszanowaniu suwerenności Gruzji i nienaruszalności jej granic. Kolejnym punktem polityki zagranicznej Gruzji, jaki wspomina ten rządowy dokument, jest wzmocnienie roli Gruzji jako centrum handlu i tranzytu w regionie⁴³. Poza współpracą bilateralną i regionalną rząd Gruzji wyraził wolę rozwoju globalnego partnerstwa⁴⁴. Do działań mających na celu wzmocnienie bezpieczeństwa ekonomicznego należy dążenie do dywersyfikacji źródeł energii w celu uniknięcia zewnętrznych nacisków politycznych⁴⁵.

Narodowa Strategia Wojskowa zalicza do celów państwa gruzińskiego odstraszenie i obronę, wkład we wzmocnienie regionalnego i międzynarodowego bezpieczeństwa poprzez wzmocnienie zdolności obronnych i wypełnienie zobowiązań międzynarodowych, interoperacyjność i utrzymanie gotowości bojowej⁴⁶. Dokument ten ponadto kładzie nacisk na udział Gruzji w operacjach pokojowych i misjach obserwacyjnych Unii Europejskiej. Dążąc do wzmocnienia bezpieczeństwa w regionie, Gruzja jest zainteresowana wzmocnieniem współpracy obronnej z państwami rejonu Kaukazu i basenu Morza Czarnego, a za kluczowego i strategicznego partnera uznaje Stany Zjednoczone Ameryki Północnej⁴⁷.

Trudne sąsiedztwo z Federacją Rosyjską oraz polityka deeskalacji konfliktu z Moskwą skłania Gruzję do koncentrowania się na aspektach pragmatycznych, takich jak handel i turystyka. Dodatkowo państwo to stara się o utrzymanie pozycji regionalnego lidera poprzez zacieśnienie więzi z Azerbejdżanem, Turcją i Armenią w środowisku, w którym wciąż znaczące są Chiny i Iran⁴⁸. Widoczne są też zabiegi Gruzji skierowane na utrzymanie jej znaczenia jako państwa skupiającego tranzyt towarów i gazu pomiędzy Europą i Azją.

Zakończenie

Wielopłaszczyznowa dynamika porządku międzynarodowego z pewnością narzuci Gruzji konieczność nowej oceny zmian w łądzie światowym, ich konsekwencji i zdeterminuje deklarowane działania w zakresie obserwowanych procesów w układzie międzynarodowym.

---

⁴³ Tamże, s. 35.

⁴⁴ Tamże, s. 37.

⁴⁵ *Threat Assessment...*, s. 4.

⁴⁶ *National Military Strategy...*, s. 7.

⁴⁷ *National Military Strategy...*, s. 12.

⁴⁸ *Georgia in a Reconnecting...*, s. 33.

Podsumowując, Gruzja w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa, współtworzącym ład międzynarodowy, jest krajem, który cechuje wyraźna dychotomia: z jednej strony jest to państwo wielu problemów, a z drugiej strony – państwo wielu szans⁴⁹.

Bibliografia

1. Asmus Ronald D., *Mała wojna, która wstrząsnęła światem. Gruzja, Rosja i przyszłość zachodu*, Fundacja Res Publica im. Henryka Krzeczowskiego, Warszawa, 2010.
2. Białoskórski Robert, Kobryński Robert, Sułek Mirosław, *Potęga państw 2017. Międzynarodowy układ sił w procesie zmian. Raport potęgometryczny*, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa, 2017.
3. Bieleń Stanisław, *Tożsamość i interesy narodowe w procesach identyfikacji międzynarodowej państw*, [w:] Kuźniar Roman (red.), *Porządek międzynarodowy u progu XXI wieku*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 2005.
4. Cziomer Erhard, Zyplikiewicz Lubomir W., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2007.
5. Kuchins Andrew C., Mankoff Jeffrey, Backes Oliver, *Georgia in a Reconnecting Eurasia. Foreign Economic and Security Interests*, Center for Strategic and International Studies, 2016.
6. Kukułka Jerzy, *Wstęp do nauki o stosunkach międzynarodowych*, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warszawa, 2003.
7. Lachowski Zdzisław (red.), *Nowa koncepcja bezpieczeństwa narodowego Gruzji*, Tygodnik BBN. Przegląd informacji o bezpieczeństwie narodowym wraz z komentarzem, 2011, nr 66.
8. Łoś Robert, Regina-Zacharski Jacek, *Współczesne konflikty zbrojne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2010.

Źródła internetowe

1. <http://gov.ge/>.
2. <http://wiadomosci.gazeta.pl>.
3. <http://wiadomosci.onet.pl>.
4. <http://www.bbn.gov.pl>.
5. <http://www.kaukaz.net>.
6. <http://www.msz.gov.pl>.
7. <http://www.nato.int>.

---

⁴⁹ Tamże.

8. <http://www.parliament.ge>.
9. <http://www.parliament.ge>.
10. <http://www.pism.pl>.
11. <http://www.psz.pl>.
12. <http://www.rp.pl>.
13. <http://www.tvn24.pl/>.
14. <https://mod.gov.ge/>.
15. <https://www.osw.waw.pl>.

ASSESSMENT OF CHANGES TO THE INTERNATIONAL ORDER FROM THE PERSPECTIVE OF GEORGIA

The aim of this paper is to present Georgia's position related to the changes to the international order. The term "order" is usually associated with continuous, organized, and stable conditions. However, if one thinks of the international order, one has to bear in mind that it is a very dynamic phenomenon. It was initially perceived through periods distinguished by wars, whose consequences gave rise to particular views on international order itself. Georgia as a country which connects Europe and Asia seems to have an outlined route to the organizations which it aspires to, thanks to its ambitious reforms and its choice of values. However, its internal situation and difficult neighbouring countries do not enable Georgia to leave the circle of promises and fulfil its dreams.